

«Η Κλάρα κι ο Ήλιος» του Καζούο Ισιγκούρο: Η ανθρώπινη φύση στον καθρέφτη της τεχνητής νοημοσύνης

Απριλίου 04, 2021 ● βιβλίο

«Η Κλάρα κι ο Ήλιος» του Καζουο Ισιγκουρο: Η ανθρωπινη φυση στον καθρεφτη της τεχνητης νοημοσυνης

Ένα απολαυστικό δημιούργημα μιας προϊκισμένης φαντασίας

Ο Καζούο Ισιγκούρο είναι ο μεγαλύτερος χαμαιλέοντας της σύγχρονης λογοτεχνίας. Η ικανότητά του να αλλάζει τόσο ριζικά και με τέτοια ικανότητα θέμα στα μυθιστορήματά του είναι μοναδική. Περί του λόγου το αληθές δεν έχει κανείς παρά να αναλογιστεί ορισμένα μονάχα από τα έργα του: στο υπέροχο Απομεινάρια μιας Μέρας, η πλοκή τοποθετείται στη δεκαετία του 1930 και σε μια αριστοκρατική έπαυλη της Αγγλίας, όπου οργανώνονται πολιτικές συναντήσεις με σκοπό την απόπειρα κατευνασμού των ναζί με στόχο την αποφυγή της σύγκρουσης των Βρετανών με τη Γερμανία. Ο Ισιγκούρο μας ξεδιπλώνει με μαεστρία την ιεραρχία στο υπηρετικό προσωπικό μιας τέτοιας έπαυλης, σχολιάζοντας το βαθιά ταξικό σύστημα που πρόκειται σύντομα να αποτελέσει μια για πάντα παρελθόν.

Στο σπαρακτικό Ποτέ μη με Αφήσεις αντιθέτως, ταξιδεύουμε σε ένα δυστοπικό μέλλον όπου η κλωνοποίηση ανθρώπων είναι γεγονός και ολόκληρες γενιές ανθρώπων μεγαλώνουν μόνο και μόνο για να αποτελέσουν δωρητές οργάνων.

Στον Θλιμμένο Γίγαντα από την άλλη, ο Ισιγκούρο επιλέγει να κάνει μια στροφή προς τη λογοτεχνία φαντασίας, έχοντας στήσει το μυθιστόρημα σε μια αόριστη εποχή που θυμίζει τη Βρετανία των θρύλων του Αρθούρου. Εύκολα λοιπόν συμπεραίνει κανείς με τι **χαρακτηριστική μαεστρία μπορεί ο μεγάλος Βρετανός συγγραφέας να αλλάζει μυθοπλαστικό δέρμα.**

Στο βιβλίο *Η Κλάρα και ο Ήλιος*, το πρώτο του μυθιστόρημα από την απρόσμενη βράβευσή του με το Νόμπελ λογοτεχνίας το 2017, ο Ισιγκούρο επιστρέφει στο πεδίο της επιστημονικής φαντασίας στο εγγύς μέλλον, θυμίζοντας αρκετά τα ηθικά διλήμματα στο Ποτέ μη με Αφήσεις και ιδιαίτερα την υπαρξιακή προβληματική του τι

σημαίνει να είσαι άνθρωπος.

KAZOYO ΙΣΙΓΚΟΥΡΟ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Η ΚΛΑΡΑ ΚΑΙ Ο ΗΛΙΟΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση: Αργυρώ Μαντόγλου

Στην προκειμένη περίπτωση βρισκόμαστε σε ένα κοντινό μέλλον που η τεχνητή νοημοσύνη έχει ωριμάσει σε τέτοιο βαθμό, όπου ανθρωπόμορφα ανδροειδή αποτελούν προσωπικούς φίλους ή υπηρέτες. Η Κλάρα είναι μία τέτοια Τ. Φ. (τεχνητή φίλη), την οποία αγοράζει η νεαρή Τζόσι με τη μητέρα της. Σύντομα η Κλάρα συνειδητοποιεί ότι η Τζόσι πάσχει από μία μυστηριώδη ασθένεια, η οποία σχετίζεται με την «αναβάθμισή της» δηλαδή μία διαδικασία επιμόρφωσης που λαμβάνουν τα παιδιά μέσω διαδικτυακής εκμάθησης στο σπίτι προκειμένου να ακολουθήσουν πιο λαμπρές καριέρες.

Βεβαίως, η προβληματική γύρω από το πώς οριοθετεί κανείς την ανθρώπινη ύπαρξη, ιδιαίτερα σε σχέση με την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, δεν είναι καινοφανές

ως θέμα. Από τον Ισαάκ Ασίμοφ μέχρι τον Φίλιπ Κ. Ντικ, κυριαρχεί ως φιλοσοφική εικασία και πολλές προεκτάσεις του έχουν εξερευνηθεί επαρκώς. **Στα χέρια του Ισιγκούρο όμως, ενός βαθύτατα ανθρωπιστή συγγραφέα με την ικανότητα να εισχωρεί σε σύνθετα ηθικά διλήμματα εξετάζοντας μεταξύ άλλων και το συναισθηματικό τους αποτύπωμα, το όλο θέμα αποκτά μία επιπρόσθετη αλληγορική διάσταση, σαν ένα πολυεπίπεδο παραμύθι ενηλίκων.** Οι ποικίλοι τρόποι που αγαπάμε και μαθαίνουμε να ζούμε με την απώλεια, η ίδια η έννοια της θρησκείας σαν βαθύτερη ανθρώπινη ανάγκη, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, είναι μερικά μονάχα από τα ζητήματα που θίγονται άμεσα ή έμμεσα στο μυθιστόρημα.

Το ύφος του Ισιγκούρο είναι φαινομενικά απλό, βατό. Ο Βρετανός άλλωστε ανέκαθεν υπήρξε ένας συγγραφέας που απευθυνόταν σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό χωρίς όμως να συμβιβάζει τα έργα του, χωρίς να εκχυδαίζει ή να υπεραπλουστεύει τη γραφή του.

Στην προκειμένη περίπτωση, έχει κάνει την προφανή επιλογή να αφηγηθεί την ιστορία μέσα από την οπτική γωνία της Κλάρα, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να αποοικοιοποιεί αυτά που θεωρούμε γνώριμα για τον τρόπο ζωής μας, καθώς η γεμάτη περιέργεια και αφέλεια ματιά της Κλάρα συχνά αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες όσων θεωρούμε δεδομένα στη συμπεριφορά μας. Ενδιαφέρον στοιχείο είναι βεβαίως και ο νομιναλισμός που προκύπτει από την ορολογία που επιστρατεύει ο Ισιγκούρο για να αποτυπώσει την καθημερινή γλώσσα στο μέλλον που περιγράφει. «Τεχνητοί Φύλοι», «Αναβαθμισμένοι», «Αλληλεπιδραστικές Συναθροίσεις» είναι όροι που εν μέρει ερμηνεύουν την πορεία που έχει πάρει η ανθρωπότητα, αλλά ταυτόχρονα είναι και ευφημισμοί κενοί περιεχομένου.

Αν και στην προκειμένη περίπτωση ο Ισιγκούρο δεν ανοίγει νέους δρόμους με την κεντρική ιδέα του μυθιστορήματός του, επιδεικνύει για ακόμη μία φορά το ότι είναι δικαιωματικά ένας από τους μεγάλους παραμυθάδες της εποχής μας, ένας σπουδαίος ηθογράφος, ανθρωπιστής με την ουσιαστική έννοια του όρου, ένας τεχνίτης που χειρίζεται μαεστρικά τα βαθύτερα ανθρώπινα συναισθήματα χωρίς όμως να εκβιάζει συναισθηματικά τον αναγνώστη του.

Η Κλάρα και ο Ήλιος είναι άλλο ένα απολαυστικό δημιούργημα μιας προϊκισμένης φαντασίας. Στο σύνολο της εργογραφίας του, ιαπωνικής καταγωγής Βρετανού πεζογράφου, η «Κλάρα» είναι άλλη μια θαρραλέα και ευρηματική απόπειρα ερμηνείας του τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος.